

*Maja Vukelja
Dražen Harasin*

UPOTREBA ŠATORSKOG KRILA U PREŽIVLJAVANJU U PRIRODI

1. UVOD

Od samih početaka ljudske civilizacije čovjek je, potaknut nagonom za preživljavanje, postupno razvijao tehnike i alate koji su mu osiguravali život u različitim podnebljima. U različitim situacijama, pod djelovanjem i u suživotu s njima bio je prisiljen razvijati svoje vještine i znanja, umne, psihičke i fizičke sposobnosti kako bi sačuvao svoj život i zdravlje te održao homeostazu koja podrazumjeva sinergiju između organa, organskih sustava i organizma, a održava se potrebama čovjeka (glad, žeđ, hladnoća...) koje ga potiču na traženje hrane, vode, utočišta i sličnog (Guyton, 1995). Za ispunjenje navedenog potrebna je visoka razina vještina i znanja koje će čovjeku osigurati opstanak u datoj situaciji. Čovjek se, u svrhu regulacije primarnih fizioloških potreba, u počecima koristio primitivnim alatima poput kamena i kostiju koje su zamjenjivale nož, liščem i krznom životinja koje mu je služilo kao odjeća i štitilo ga od klimatskih uvijeta i slično. Postupnim razvojem i napretkom civilizacije danas svjedočimo o daleko modernijim tehnikama i alatima bez kojih je čovjeku gotovo nezamisivo uputiti se u prirodu. U toj skupini, između ostalog, važno mjesto zauzima komad impregniranog platna, cerade, tvrdog najlona ili šatorskog krila. Šatorsko krilo se u literaturi prvi puta spominje daleke 1853. godine kada je Oscar Levi-Strauss od ovoga platna skrojio prve hlače za tamošnje kopače zlata koje se ujedno smatraju i pretačom traperica (Grau, 2008). U situaciji preživljavanja, kada je čovjek prisiljen koristiti se svim svojim vještinama i znanjima te improviziranim sredstvima kako bi opstao, šatorsko krilo pomaže mu u zadovoljenju primarnih fizioloških potreba koristeći ga kao kolektor vode i hrane, za izradu zaklona, ležaja i odjeće. Da bi ispunio te potrebe čovjek je razvio tehniku nošenja stvari koja mu uvelike pomaže u realizaciji istih zbog potrebe za prenošenjem alata, komada stabala i sličnog. Šatorsko se krilo također koristi i kao priručno sredstvo u slučaju potrebe za ukazivanjem prve pomoći bez čijeg se znanja čovjek nikako ne bi smio uputiti u prirodu.

2. POTREBE ČOVJEKA U SITUACIJI PREŽIVLJAVANJA

Tzv. „pravilo trojke“ podrazumijeva da čovjek može izdržati 3 minute bez zraka, 3 sata bez zaklona, 3 tjedna bez hrane i 3 mjeseca bez društva drugih ljudi.

Primarne potrebe te njihova hijerarhijska struktura s obzirom na važnost i redosljed zadovoljenja mijenjaju se ovisno o godišnjem dobu i geografskom položaju gdje se čovjek nalazi. U hladnim krajevima gdje se temperature spuštaju ispod ništice na vrhu prioriteta će biti vatra i zaklon zbog potrebe čovjeka za toplinom, dok će u krajevima gdje temperatura zraka prelazi 30°C na vrhu prioriteta biti potreba za vodom i zaklonom. U ovoj situaciji zaklon je nužan da bi zaštitio čovjeka od sunca i pružio mu hlad. Na područjima gdje prevladava umjerena klima hijerarhijska struktura potreba ovisit će o vremenskom periodu koliko će čovjek ondje boraviti, trenutnim vremenskim prilikama koje će ga zateći na terenu (ako kiši važno će biti što prije izraditi zaklon kako moker ne bi izgubio previše topline) te o blizini izvora pitke vode. Kod boravka duljeg od 3 dana prioriteta će biti voda, hrana i vatra. Ako se čovjek nalazi u umjerenj klimi i voda mu je nadohvat ruke, prioriteta će biti hrana i orijentacija kako bi došao do drugih ljudi.

Voda je jedan od najvažnijih elemenata za život. Čovjekovo tijelo sadrži 75% vode, a prosječni čovjek bez nje može preživjeti od 3 do 5 dana, ovisno o temperaturi zraka i tjelesnoj aktivnosti. Svaki čovjek gubi dvije do tri litre vode svaki dan, a ista se gubi disanjem, znojenjem, mokrenjem i stolicom. Mokrenjem se gubi 1 - 1,5 litra dnevno, znojenjem (koje uvelike ovisi o temperaturi zraka i tjelesnoj aktivnosti) 500 – 600 ml/dan, disanjem 400 – 500 ml/dan, a stolicom 100 – 200 ml/dan (Roganović, 2011). Prikupljene zalihe vode treba pohraniti i što je moguće prije tražiti izvore koji će omogućiti stvaranje novih zaliha.

Sljedeći prioritet je hrana bez koje prosječni čovjek može izdržati oko tri tjedna. Ovisno o razini tjelesne aktivnosti dnevne potrebe muškaraca, kada se govori o kalorijskom unosu, kreću se između 2100 kcal za one slabije fizički aktivne i 3500 kcal za jako fizički aktivne osobe tokom dana. Potrebe za kalorijskim unosom kod žena keću se između 1800 kcal za slabo fizički aktivne i 2800 kcal za jako fizički aktivne. Od ukupnog kalorijskog unosa 50-60% unesenih kalorija odnosi se na unos ugljikohidrata, 20-25% na masti i 10-15% na bjelancevine. Ugljikohidrati predstavljaju najveći izvor energije, a u situaciji preživljavanja raspoložive zalihe hrane treba ravnomjerno rasporediti te u prehranu postupno dodavati samoniklo jestivo bilje, gljive i hranu životinjskog porijekla kako bi se organizam navikavao na novi oblik prehrane.

U prirodi je veoma važno, ovisno o temperaturi okoline gdje se čovjek nalazi, održavanje normalne temperature tijela kako bi se spriječile hipotermija i hipertermija. Promjena temperature spriječava se adekvatnom odjećom, izradom zaklona koji će štiti od naleta vjetrova i padalina te izradom ležaja odignutog od tla kako bi se spriječio gubitak topline u kontaktu s hladnim i vlažnim tlom.

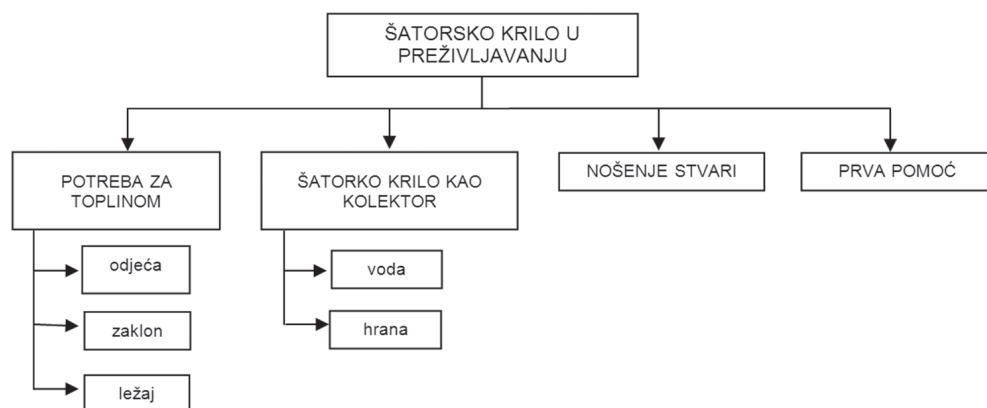
Uspješno zadovoljenje svih potreba u velikoj mjeri ovisi o dostupnom alatu, opremi, hrani, odjeći, vodi i gorivu. U situaciji preživljavanja često se događa da se

sve potrebe ne mogu zadovoljiti na jednome mjestu pa se tako hrana može pronaći na jednoj lokaciji, a voda nekoliko kilometara dalje. Čovjek se s tim problemom susretao od samih početaka ljudske civilizacije te je vremenom razvijao različite načine kako prenositi stvari, alat, hranu i vodu sa što manje umaranja, utroška energije i sa što manje posljedica na lokomotorni sustav. U tom smislu, u novije vrijeme su za tu svrhu konstruirane posebne naprtnjače s vanjskim i unutarnjim okvirom. Izrađene su tako da se jedan dio, točnije 70-80% ukupne težine prenosi na kukove, a 20-30% na ramena što je postignuto upravo vanjskim ili unutarnjim okvirima. Šatorsko se krilo može koristiti za izradu naprtnjače i vreće za nošenje stvari.

Boravkom u prirodi čovjek se neprestano izlaže opasnosti i ulazi u određene rizike da se ozlijedi ili razboli, a što je priroda surovija to su veći izgledi za to. Može doći do težih ozljeda kada se čovjek ne može sam kretati i kada je potrebno napraviti improvizirana nosila za čiju se izradu može iskoristiti šatorsko krilo.

3. ŠATORSKO KRILO U PREŽIVLJAVANJU ČOVJEKA U PRIRODI

Šatorsko se krilo u preživljavanju koristi za zadovoljenje potrebe za toplinom, hranom i vodom te kao priručno sredstvo kod nošenja stvari i pružanja prve pomoći. Na slici 1. prikazane su mogućnosti njegove primjene.



Slika 1. Primjena šatorskog krila u preživljavanju čovjeka u prirodi.

Čovjek se počeo odijevati da bi se zaštitio od klimatskih uvjeta i insekata. Da bi odabrao prikladnu odjeću, mora poznavati kako njegovo tijelo reagira na temperaturu i vremenske uvijete s kojima će se susresti. Način na koji čovjek može regulirati temperaturu tijela je nositi adekvatnu odjeću i prekriti tijelo ovisno o vremenskim

uvjetima. Zato prilikom odlaska u prirodu treba birati odjeću koja je primjenjiva za različite uvjete. Šatorsko krilo je lagano, izrađeno od pamuka i podvrgnuto obradi kako bi postalo vodonepropusno. U situaciji preživljavanja šatorsko se krilo koristi za izradu kabanice odnosno zaštitnog ogrtača.

Zaklon je, pored hrane i vode jedna od najvažnijih potreba koja je čovjeku nužna da bi preživio u prirodi. Može poslužiti kao zaštita od sunca i topline, naleta vjetra i kiše. Prilikom postavljanja zaklona treba izabrati zaklonjeni položaj. S niskog i vlažnog mjesta treba se popeti na više, suho mjesto. Treba naći mjesto zaklonjeno od vjetra, gdje nema opasnosti od plavljenja, obrušavanja kamenja ili odrona snijega. Poželjno bi bilo zaklon postaviti u blizini vode i šume, ali ne preblizu vodi zbog insekata i jer zvuk vode može prikriti neke druge zvukove koji mogu upozoravati na opasnost. Za postavljanje zaklona treba izabrati što ravniji teren, bez kamenja i stijena te provjeriti ima li iznad potencijalnog mjesta za postavljanje zaklona gnijezda pčela, trulog drveća i slično. Treba izbjegavati usamljena drveća jer ona privlače gromove te zaklon smjestiti uz rub šume kako bi osoba imala preglednost prostora ispred sebe. Dobro tlo za postavljanje zaklona ljeti se može prepoznati po travi blijedo zelene boje, suhoj zemlji djelomično ispucanoj po površini, ali čvrstoj u dubljim dijelovima. Šatorsko krilo omogućuje brzu i relativno jednostavnu izradu zaklona pri čemu čovjek, pored šatorskog krila, treba koristiti i druge materijale koji su mu pri ruci kako bi zaklon bio što kvalitetniji, čvršći i kako bi poslužio svrsi. Postoje razni tipovi zaklona, ali svi neće biti prikladni za korištenje u svakoj situaciji. Izbor zaklona koji će se izraditi ovisi o podneblju gdje se čovjek nalazi, temperaturi zraka i priručnim sredstvima koja su čovjeku na raspolaganju za njegovu izradu.

Da bi čovjek upotpunio zaklon, odmorio se i naspavao, potrebno je izraditi i udoban ležaj koji će mu to omogućiti. Ako se čovjek nalazi u umjerenj klimi i zaklon mu nije od presudne važnosti, svejedno će izraditi ležaj kako bi se odigao od tla te spriječio gubitak temperature tijela u dodiru s hladnijim i vlažnim tlom.

Šatorsko krilo koristi se kao kolektor kako bi se zadovoljile potrebe za hranom i vodom.

Može se iskoristiti za prikupljanje kišnice, prikupljanje vode iz površinskog vodotoka te za topljenje snijega i leda. Kada se radi o prikupljanju kišnice treba izbjegavati industrijska područja jer tamo nastaju kisele kiše. Ako se sumnja da je voda zagađena treba ju pročistiti prvo filtracijom, a onda prokuhavanjem. Voda se može pročistiti i kemijskim pročišćivačima, mješovitim oksidansima i ultraljubičastim svjetlom (Curtis, 2005). Kod topljenja snijega i leda bolje je topiti led jer se njime može dobiti više tekućine, brže i za manje korištenje topline. U počecima civilizacije, prije lovca i ratara čovjek je bio sakupljač. Šatorsko krilo je vrlo korisno i u prikupljanju hrane. Ono se može rasprostrti ispod stabla s plodovima, stablo se strese i plodovi su sakupljeni.

Šatorsko krilo se, u svrhu prenošenja alata, opreme, hrane, vode i goriva, može iskoristiti za izradu vreće za nošenje stvari i improvizirane naprtnjače.

Šatorskim se krilom, također, može izvršiti imobilizacija, ali prije toga je potrebno zaustaviti krvarenje ako je ono prisutno. Nadalje, ako je ekstremitet izobličen prije imobilizacije ga treba ispraviti do prirodnog položaja te imobilizirati dva susjedna zgloba. Ozljeđenu osobu se ne može ostaviti samu u šumi, pogotovo ako se ne može samostalno kretati. Riješenje za to je izrada nosila kojima se osoba može prenijeti do mjesta gdje joj se može pružiti adekvatna liječnička pomoć, a za njegovu izradu koristi se šatorsko krilo.

4. ZAKLJUČAK

Čovjek jako rijetko razmišlja o preživljavanju. Činjenica je, međutim, da su prirodne katastrofe sve češće i ljudi se ne znaju snaći u takvim situacijama jer nemaju znanja i nisu spremni na takav život. U ovome radu prikazan je samo jedan mali dio velikog područja prihvaćenog kao „preživljavanje u prirodi“. S poznavanjem osnova svakog njegovog dijela čovjek će imati više samopouzdanja i psihičke snage suočiti se s izazovima na koje će naići ukoliko se nađe u takvoj situaciji i bude primoran boriti se za opstanak. Šatorsko krilo jedan je od neizostavnih dijelova opreme i, iako na „prvu“ čovjeku ne izgleda da bi ga mogao kvalitetno iskoristiti, ono je primjenjivo u gotovo svim situacijama – za izradu zaklona, ležaja, za prikupljanje hrane i vode, imobilizaciju i transport unesrećenih i slično. Svatko bi trebao znati ponešto o tome jer čovjek nikada ne može znati kada mu ta znanja mogu u životu zatrebati.

5. LITERATURA

1. Curtis, R. (2005) *The backpacker's field manual*. New York: Three rivers press.
2. Grau, F. (2008) *Povijest odijevanja*. Zagreb: JASENSKI I TURK.
3. Guyton, A.C. (1995) *Fiziologija čovjeka i mehanizmi bolesti*, peto izdanje. Zagreb: Medicinska naklada.
4. Roganović, J. (2011) *Značaj i uloga vode /on line/*. Dostupno na: www.rijeka.hr/lgs.axd?t=16&id=47923

